

В АРХІВІВ

ВУЧК

ГПУ

НКВД

КГБ

№ 1 (32)

Науковий і документальний журнал

КИЇВ – 2009

З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ № 1 (32) 2009 р.

Науковий і документальний журнал
Видається з серпня 1994 р.
Виходить двічі на рік

Засновник:

Головна редакційна колегія науково-документальної
серії книг «Реабілітовані історією»

Відділ по розробці архівів ВУНК–ДПУ–НКВС–КДБ

Співзасновники:

Національна академія наук України
Інститут історії України НАН України
Служба безпеки України
Державний комітет архівів України
Національна спілка краєзнавців України

Редакційна колегія:

Олександр Рубльов — головний редактор,
Сергій Кокін — перший заступник головного редактора,
Володимир В'ятрович — заступник головного редактора,
Олег Бажан — заступник головного редактора,
Роман Подкур — відповідальний секретар,
Геннадій Борjak, Володимир Лозицький,
Валерій Васильєв, Наталія Маковська,
Ігор Верба, Руслан Пиріг,
Семен Глузман, Олександр Реєнт,
Василь Даниленко, Володимир Репринцев,
Олександр Іщук, Петро Тронько,
Станіслав Кульчицький, Юрій Шаповал.

Журнал внесено Вищою атестаційною комісією України до переліку наукових
фахових видань з історичних наук («Бюлетень ВАК України», 1999, № 5).

Відділи редакції: 01001, м. Київ, вул. Михайла Грушевського, 4, кім. 211, 212, 216;
тел.: 278–53–05, 279–13–88; факс: (044) 278–02–38;
01034, м. Київ, вул. Золотоворітська, 7; тел.: 255–85–41, 256–92–11

Усі права застережені. Журнал зареєстровано у Міністерстві у справах преси та
інформації України в квітні 1993 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію КП № 1045.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, назв на авторах.

Редакція залишає за собою право на літературне редагування матеріалів.

Електронні версії номерів журналу розміщено на Інтернет-сторінці Головної
редколегії «Реабілітовані історією»: www.reabit.org.ua та Служби безпеки України:
www.sbu.gov.ua або www.ssu.gov.ua.

© Головна редакційна колегія науково-документальної
серії книг «Реабілітовані історією», 2009

ЗМІСТ

НАМ 15 РОКІВ

Рубльов О. Слово до читачів 7

ВЛАДА І ЦЕРКВА

Тригуб О. Розкол як форма боротьби ДПУ УСРР із
православною церквою в Україні (1922–1927 рр.) 10

Преловська І. Переслідування та ліквідація УАПЦ (УПЦ)
(1921–1938 рр.): огляд архівно-кримінальних справ
ГДА СБ України та ЦДАГО України 26

ДО 70-РІЧЧЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Пагіря О. Невідомі листи делегації уряду
Карпатської України до уряду Угорщини 49

З ІСТОРІЇ СПЕЦСЛУЖБ

Хаяли Р. Репресивная политика советского государства
в отношении крымских татар (1921–1941 гг.) 71

Іщук О. Узагальнення органами КДБ УРСР досвіду
боротьби з підпіллям ОУН та УПА:
до створення відомчої тематичної колекції
архівних документів (1959–1964 рр.) 87

ОСОБА У КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ

Савченко В. Маловідомі факти з біографії С. Шварцбарда (до історії співробітництва з органами державної безпеки СРСР) **120**

Вронська Т. Сталінська гендерна політика у добу «Великого терору» (1937–1938 рр.) **137**

Ковальчук В. Доля Богдана — рідного брата Степана Бандери **176**

З ІСТОРІЇ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Гуцал П., Бажан О. Багряний відблиск «золотого вересня» (політичні репресії на Тернопільщині у 1939–1941 рр.) **182**

Політичні репресії на Тернопільщині 1939–1941 рр. (за документами Галузевого державного архіву Служби безпеки України та Державного архіву Тернопільської області) / *Упорядники: О. Бажан, П. Гуцал, Л. Кім* **194**

Потильчак О. Реорганізація стаціонарних таборів для військовополонених в УРСР (1946–1950 рр.) **252**

РЕЦЕНЗІЇ

Подкур Р. «Сімейне заручництво» як форма державного терору: Рец. на кн.: *Т. Вронська. Заручники тоталітарного режиму: репресії проти родин «ворогів народу в Україні (1917–1953 рр.).* – К.: Ін-т історії України НАН України, 2009. – 486 с. – Бібліограф.: с. 458–478 **281**

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ **288**

CONTENT

WE ARE 15 YEARS OLD

Rublov O. Introduction **7**

THE AUTHORITY AND THE CHURCH

Tryhub O. The schism as the method of DPU struggle against the Orthodox Church in Ukraine (1922–1927) **10**

Prelovska I. The pursuit and elimination of Ukrainian Autocephalous Orthodox Church (Ukrainian Orthodox Church): the review of archival criminal cases of Branch State Archive of Security Service of Ukraine and Central State Archive of Civic Organization of Ukraine **26**

TO THE 70TH ANNIVERSARY OF CARPATHIAN UKRAINE

Pahiryva O. The unknown letters of delegation of government of Carpathian Ukraine to the government of Hungary **49**

THE HISTORY OF SECRET SERVICES

Khayaly R. Repressive politics of Soviet state toward Crimean Tatars (1921–1941) **71**

Ishchuk O. The generalization of struggle experience against OUN–UPA underground by KGB of Soviet Ukraine: dedicated to the creation of subject collection of archival documents (1959–1964) **87**

THE PERSON IN HISTORICAL CONTEXT

- Savchenko V.** The unknown facts of Shvartsbard's biography (to the history of cooperation with State Security of the USSR) **120**
- Vronska T.** Stalin's gender politics during the «Great Terror» (1937–1938) **137**
- Kovalchuk V.** The destiny of Stepan Bandera's brother Bohdan **176**

THE HISTORY OF WORLD WAR II

- Hutsal P., Bazhan O.** The crimson glow of «golden September» (political repressions in Ternopil region during 1939–1941) **182**
- Political repression in Ternopil region during 1939–1941** (by documents the State archive of Security Service of Ukraine and State archive of Ternopil region) / The article *O. Bazhan, P. Hutsal, L. Kit* **194**
- Potylchak O.** Reorganization of stationary camps for prisoners of war in the Soviet Ukraine (1946–1950) **252**

REVIEWS

- Podkur R.** «Family hostage» as a form of state terror. (Book review: *T. Vronska*. The hostages of totalitarian regime: the repressions against families of «people's enemies» in Ukraine (1917–1953) / T. Vronska. – Kyiv: Institute of history of Ukraine of NAS of Ukraine, 2009. – 486 p. Bibliography: p. 458–478.) **281**

BOOKSHELF **288**

НАМ 15 РОКІВ

Слово до читачів

Презентуючи у серпні 1994 р. перше число нового науково-публіцистичного журналу «З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ», голова Головної редакційної колегії науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» акад. П.Т. Тронько наголошував на важливості для часопису знайти свого читача: «*Ним може стати музейник, який прагне створити яскраву і дохідливу експозицію для відвідувачів. Ним може стати кожен, для кого історія України — це не просто рядки шкільного підручника*».

За 15 років, що минули із часу появи першого номера «З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ», журнал таки знайшов свого читача, поступово здійснюючи дрейф від науково-публіцистичного стилю з характерним для нього (як і всієї історичної публіцистики середини 1980-х – 1990-х рр.) пошуком та оприлюдненням насамперед сенсаційного матеріалу й орієнтацією на заповнення історіографічних лакун (так званих «білих плям»), до стилю суто наукового (науково-документального), заглиблення в історичний контекст. Відтак нині нашим читачем є здебільшого фаховий історик, на ґрунтовний діалог з яким саме й орієнтується редколегія часопису.